

*До разової спеціалізованої вченої ради у
Донецькому державному університеті
внутрішніх справ*

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Тичини Дмитра Михайловича на дисертацію Комплекткової Тетяни
Олександрівни «Запобігання крадіжкам в Україні», подану на здобуття
ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми

Крадіжки традиційно належать до найбільш поширених кримінальних правопорушень проти власності, створюючи суттєві загрози не лише для економічної стабільності, а й для почуття безпеки громадян. У сучасних умовах збройного конфлікту та воєнного стану ситуація значно ускладнилася: погіршення соціально-економічних показників, масове переміщення населення, зростання безробіття та рівня бідності стали чинниками, що сприяють підвищенню криміногенної активності. Воєнні реалії формують нові виклики для правоохоронних органів, які вимушені функціонувати в умовах нестачі ресурсів, руйнування інфраструктури та підвищених ризиків організованої та рецидивної злочинності.

Запобігання крадіжкам вимагає інтегрованого підходу, що поєднує правові, соціально-економічні та організаційні інструменти. Важливу роль відіграють загальносоціальні заходи: державні програми підтримки внутрішньо переміщених осіб, сприяння розвитку малого та середнього бізнесу, підвищення рівня зайнятості населення. Окремо слід відзначити потребу у зміцненні правової інфраструктури, удосконаленні кримінально-правових норм та практики їх застосування, що дозволить ефективніше реагувати на виклики воєнного часу та зменшити ризик повторних злочинів.

Іноземний досвід доводить, що ефективні стратегії запобігання кримінальним правопорушенням проти власності у кризових умовах базуються на комплексному підході, який включає модернізацію

правоохоронних органів, активне залучення громадянського суспільства та розроблення програм ресоціалізації осіб, схильних до протиправних діянь.

Таким чином, формування системи запобігання крадіжкам в Україні в умовах воєнного стану має базуватися на поєднанні вітчизняних напрацювань та найкращих іноземних практик, що передбачає удосконалення правових механізмів, створення умов для ресоціалізації правопорушників та усунення соціально-економічних передумов злочинності. Лише системний та багаторівневий кримінологічний підхід дозволить мінімізувати масштаби цього виду кримінальних правопорушень і забезпечити реальний захист прав власності в умовах гібридних викликів сучасності.

Таким чином, актуальність теми дисертаційного дослідження Комплектової Тетяни Олександрівни не викликає сумнівів як у науково-теоретичному, так і у практичному аспектах.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Науковий рівень дисертаційного дослідження та наукових публікацій Т. О. Комплектової відповідає вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право.

Робота виконана у Донецькому державному університеті внутрішніх справ відповідно до відповідно до Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. Тема дисертації відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025–2029 роки, затвердженої Наказом МВС України від 21 травня 2024 р. № 326.

Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено у десяти наукових публікаціях, серед яких 5 статей у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, 4 тези доповідей на науково-практичних заходах. Вони відображають наукову новизну обраної Т. О. Комплектовою теми.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Дисертація за характером та змістом розглянутих питань є одним із перших в Україні комплексним монографічним дослідженням, в якому проаналізовано стан кримінально-правового та кримінологічного забезпечення запобігання кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 185 КК України після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. У роботі виявлено та обґрунтовано сукупність нових для наук кримінально-правового циклу положень, висновків та рекомендацій, скерованих на удосконалення кримінально-правової політики та кримінологічної практики в частині запобігання крадіжкам.

Окремі результати і висновки, які з них слідують були отримані вперше і мають достатній ступінь наукової новизни, зокрема:

- із урахуванням зарубіжного досвіду Польщі та Чехії доведено доцільність доповнення кримінально-правових норм, якими встановлено кримінальну відповідальність за посягання на власність особливо кваліфікуючою ознакою – вчинення їх з метою сприяння та/або фінансування тероризму;

- доведено доцільність декриміналізації незаконного заволодіння/викрадення/привласнення/вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів; транспортних засобів; наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів та прекурсорів; обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; документів, штампів, печаток тощо та визначення можливості кваліфікувати такі дії за відповідними статтями VI розділу КК України.

Також викликає певний інтерес надана система заходів запобігання кримінальним правопорушенням проти власності взагалі та крадіжкам зокрема, до якої включено: 1) загальносоціальні заходи: запровадження програм сприяння розвитку малого та середнього бізнесу; підвищення ефективності програм соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, зокрема шляхом фінансування отримання ними актуальних професій;

2) спеціально-кримінологічні: узагальнення судової практики щодо підстав та наслідків звільнення осіб, які вчинили крадіжки від покарання та його відбування; удосконалення судово-експертної діяльності в частині проведення огляду місця події та судових експертиз за фактом вчинення кримінальних правопорушень проти власності; удосконалення кримінально-правових норм, якими встановлено кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення проти власності; забезпечення належного проведення досудового розслідування та судового розгляду у кримінальних провадженнях, розпочатих за фактом вчинення крадіжки; 3) індивідуально-профілактичні: удосконалення переліку обмежень, які застосовуються до осіб, які вчинили крадіжку та щодо яких встановлено адміністративний нагляд; розроблення індивідуальних програм ресоціалізації осіб, які вчинили крадіжку та відбули покарання.

Результати дисертаційного дослідження опубліковані в фахових виданнях України, а також представлені у вигляді доповідей всеукраїнських науково-практичних заходах. Публікації повністю відповідають предмету дослідження і вирішують завдання, що були поставлені в дисертації. Отримані висновки й результати авторки з відповідної тематики були впроваджені в Донецькому державному університеті внутрішніх справ. Таким чином дисертаційне дослідження Комплектової Тетяни Олександрівни виконане на достатньому науково-методичному і методологічному рівнях.

Результати і положення дисертації, які виносяться на захист відповідають всім вимогам положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість результатів дослідження, положень та висновків досліджень дисертаційної роботи Комплектової Тетяни Олександрівни не викликають жодних зауважень. Вони логічно витікають з тексту дисертаційного дослідження та ґрунтуються на власних судженнях автора, зібраних матеріалах, їх аналізі та узагальненні. Подані пропозиції щодо

удосконалення кримінального законодавства України (доцільність уточнення кваліфікуючої ознаки, передбаченої ч. 4 ст. 185 КК України та визначення крадіжки, як такої, що вчинена *із використанням* умов воєнного стану; перегляду видів та розмірів покарань, визначених у санкції ч. 1 ст. 185 КК України, що зумовлено неефективністю такого виду покарання як виправні роботи, у випадку його застосування щодо осіб, які вчинили крадіжку) оформлені належним чином, мають важливе теоретичне та практичне значення. Висновки дисертаційної роботи логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації базуються на них.

Емпіричну базу дослідження становлять результати вивчення 180 судових вироків (за 2019–2025 рр.) за ст. 185 КК України; аналітичні дані Верховного Суду, статистичні дані Офісу Генерального прокурора та суду.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Результати дослідження, що виносяться на захист, отримані завдяки всебічному використанню комплексного підходу, який передбачає поєднання низки різноманітних методів наукового пізнання із використанням комплексу *загальнонаукових* та *спеціально-наукових* методів із застосуванням *діалектичного* та *прагматодіалектичного* підходів. За допомогою *загальнонаукових* методів в роботі було побудовано структуру дослідження, а також визначено та уточнено загальний зміст основних понять. *Спеціально-наукові* методи дозволили деталізувати та вирішити окремі проблеми, розв’язання яких утворюють мету дисертаційного дослідження. *Історико-правовий* та *догматичний* метод надали можливість охарактеризувати генезу становлення кримінального законодавства щодо кримінальної відповідальності за крадіжки, а також надати кримінально-правову та кримінологічну характеристику кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України; *логіко-семантичний* метод дозволив удосконалити основні терміни та поняття, які використовувались під час дослідження; метод *експертних оцінок* використано для з’ясування ефективності діяльності суб’єктів запобігання кримінальним правопорушенням та визначення детермінант крадіжки; метод *структурно-функціонального*

аналізу використано під час удосконалення заходів запобігання крадіжкам; метод *контент-аналізу* надав можливість опрацювати та узагальнити матеріали судової практики; *статистичний* метод дозволив проаналізувати судову та правоохоронну статистику щодо кількісно-якісного показника кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185 КК України (всі розділи).

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі можуть бути використані в:

- законотворчій діяльності – під час удосконалення нормативно-правових щодо запобігання кримінальним правопорушенням проти власності;

- науково-дослідній сфері – під час проведення кримінально-правових та кримінологічних досліджень у сфері протидії злочинності взагалі та кримінальним правопорушенням проти власності зокрема (Акт впровадження у науково-дослідну діяльність Донецького державного університету внутрішніх справ від 28.04.2025);

- правозастосовній діяльності – для розроблення й удосконалення нормативно-правових актів, підготовки цільових програм та планів з питань протидії кримінальним правопорушенням проти власності;

- освітньому процесі – при викладанні дисциплін: ОК 19 «Кримінальне право», ОК 20 «Кримінологія» освітньо-професійної програми «Право (поліцейські)» Law (Police Officers) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право, галузі знань 08 Право, кваліфікація: бакалавр права та ОК 11 «Кримінальне право», ОК 20 «Кримінологія» освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 262 галузі знань 26 Цивільна безпека, кваліфікація: бакалавр правоохоронної діяльності, а також при підготовці лекцій і навчальних посібників із цих дисциплін (Акт впровадження в освітній процес Донецького державного університету внутрішніх справ від 29.04.2025).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота Т. О. Комплектової складається з анотацій, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (183 найменування на 20 сторінках) та 2 додатків (6 сторінок). Повний обсяг дисертації становить 209 сторінок, з них основного тексту – 168 сторінок.

У цілому дисертація являє собою системне, цілісне та комплексне дослідження, в якому відповідно до обраної мети і завдань здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове вирішення наукового завдання. Усі розділи роботи логічно поєднані єдиною метою – формування кримінологічних засад запобігання кримінальним правопорушенням, що є складним багаторівневим процесом, який поєднує теоретичні дослідження, правотворчу діяльність, організаційно-управлінські заходи та практичні механізми запобігання кримінальним протиправним діям. Кримінологічні засади виступають фундаментом для розроблення державної політики у сфері протидії злочинності та формування цілісної системи заходів запобігання.

Проведене дисертантом дослідження є завершеним, його вивчення дозволяє зробити висновок про належний рівень проведеного дослідження, за результатами якого сформовані теоретичні положення, пропозиції до законодавства, практичні рекомендації, що розкривають зміст предмету дослідження.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження Комплектовою Тетяною Олександрівною щодо запобігання крадіжкам рекомендуються для використання у діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідних розробках установ й організацій, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні кримінально-правових й кримінологічних досліджень.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Позитивно оцінюючи наукову роботу Т. О. Комплектової, необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. Викликає певне схвалення надана система кримінологічних заходів запобігання крадіжкам на с. 21 дисертації. Водночас, такий авторський підхід не враховує специфічних умов збройного конфлікту та воєнного стану, які суттєво змінюють криміногенну ситуацію та потребують адаптації кримінологічних заходів запобігання на різних рівнях, зокрема програми розвитку малого й середнього бізнесу, соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб та ресоціалізації повинні бути узгоджені з воєнними викликами, обмеженими ресурсами та підвищеними ризиками рецидивної та організованої злочинності.

2. На думку опонента, в умовах воєнного стану та збройного конфлікту система заходів запобігання кримінальним правопорушенням проти власності потребує більш глибокого аналізу та деталізації з урахуванням специфічних кримінологічних викликів сучасного періоду, зокрема у підрозділі 2.1 дисертації недостатньо враховано вплив воєнних дій на формування нових криміногенних факторів, таких як збільшення обсягів незаконного обігу зброї, активізація організованих груп, зростання соціальної вразливості окремих категорій населення (маргіналізація), у тому числі внутрішньо переміщених осіб. Відтак, необхідним є розроблення заходів запобігання на різних кримінологічних рівнях за пріоритетними сферами, а саме оборонно-промислового комплексу, логістики та захисту критичної інфраструктури тощо, які у сучасних умовах стають об'єктами підвищеної кримінальної небезпеки.

3. Розглядаючи загальносоціальні заходи запобігання крадіжкам (підрозділи 3.1), авторці доцільно було б не обмежуватися лише комплексом правових, соціально-економічних, організаційних та культурно-виховних заходів, які здатні суттєво впливати на рівень кримінальних правопорушень проти власності, зокрема крадіжок, а й розглянути шляхи розвитку програм підтримки внутрішньо переміщених осіб та ветеранів війни, усунення гуманітарних криз та ін.; кримінологічної безпеки продовольчих товарів, медикаментів та інших предметів першої необхідності із гуманітарних складів чи волонтерських центрів, а також вантажів із залізничних станцій та автомобільних колон тощо.

4. У рамках спеціально-кримінологічних напрямів, авторці варто було б зупинити увагу на проблемі кіберкрадіжок, які в умовах цифровізації суспільства та зростання обсягів онлайн-операцій охоплюють широкий спектр злочинних посягань пов'язаних із незаконним заволодінням фінансовими коштами чи цінною інформацією через використання комп'ютерних технологій та мережі Інтернет. Наприклад, несанкціоноване втручання в роботу електронних платіжних систем, викрадення банківських реквізитів за допомогою фішингових атак, несанкціоноване копіювання чи видалення конфіденційних даних, підроблення електронних платіжних документів, маніпуляції криптовалютами гаманцями тощо.

5. На с. 178 дисертації подане визначення індивідуально-профілактичних заходів запобігання крадіжкам видається надто загальним та потребує суттєвого розширення й конкретизації. Зокрема, перелік обмежень, що застосовуються до осіб під адміністративним наглядом, не розкритий у правовому, організаційному та практичному аспектах. Необхідно уточнити, які саме обмеження пропонується удосконалити, на яких підставах і як вони впливатимуть на попередження повторних злочинів. Щодо розроблення індивідуальних програм ресоціалізації осіб, які вчинили крадіжку та відбули покарання, авторці варто було б розглянути існуючі механізми соціальної адаптації правопорушників, зокрема участь центрів пробації, служб зайнятості, громадських організацій та органів місцевого самоврядування. Бракує також аналізу того, як зазначені програми можуть бути реалізовані в умовах воєнного стану та соціально-економічної нестабільності, коли ризики рецидиву значно зростають.

Висловлені зауваження носять переважно уточнюючий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Вони переслідують мету запросити авторку до наукової дискусії та врахувати зазначені зауваження у подальшій науковій розробці проблематики дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Комплектової Тетяни Олександрівни є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

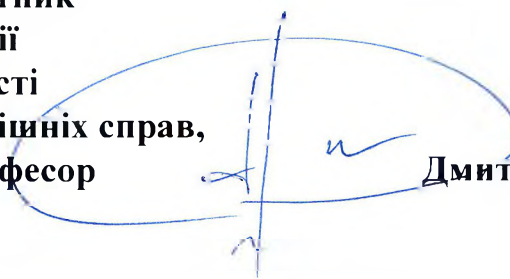
Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота **Комплектової Тетяни Олександрівни** «**Запобігання крадіжкам в Україні**», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні кримінологічних задач спрямованих на удосконалення практики запобігання кримінальним правопорушенням.

2. Дисертація «Запобігання крадіжкам в Україні» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – **Комплектова Тетяна Олександрівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**Головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Дмитро ТИЧИНА

Погоджено:

**Проректор
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

Олег ТАРАСЕНКО